

ORÐ OG MYNDIR:
KENNETH RASMUSSEN

Tríatí kilometrar í ein útnyrðing úr Ho Chi Minh Býnum, liggur býurin Cu Chi. Í býnum búgva tveghundrað túsund fólk.

Tá tú koyrir inn ímóti Cu Chi, sært tú rismarkir allastaðni utanum teg. Rismarkir, har fólk arbeiða frá morgni til myrkurs.

Nú vit eru í byrjanini av august mánaði, heysta tey risið. Kvinnur og menn standa við boygdum ryggi úti á teimum grønu og vøkru rismarkunum, og skera akurin við seglinum, sum vit kenna best frá tí gamla sovjetiska flagginum. Öll hava tey tann eyðkenda trýhyrnta hattin á hövðinum. Hatturin, ið upprunaliga er vietnamesiskur, verjir tey móti teirri sterku sólini tá turkur er, og móti regninum í regntíðini.

Á markunum, ið eru heystaðar, pløga menn við smáum maskinum ella við eini plögv við einum ella tveimum oksum frammanfyri. Rismarkirnar eru ofta ov bleytar til traktorar og onnur tyngri amboð. Tá liðugt er at pløga, verður vatn veitt inn á markirnar, soleiðis at tær standa undir vatni. Nú kann ris aftur setast niður í markina. Hetta arbeiðið verður endurtikið trýggjar ferðir, onkrastaðni fyra ferðir árliga.

Samfelag undir jørð

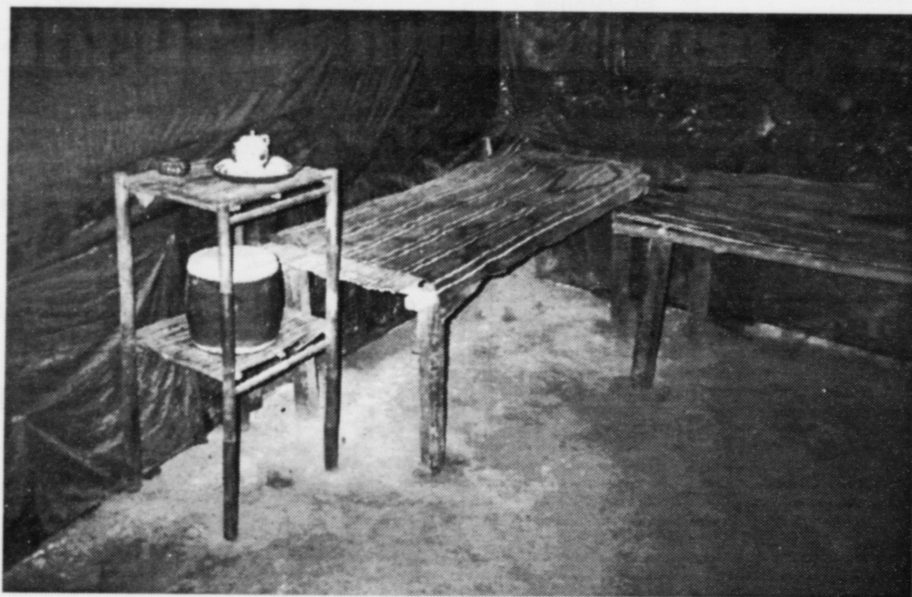
Alt hetta ljóðar ikki serliga løgi fyri tað landið, ið er triðstørsti risútflytarin í heiminum. Um tú vilt finna nakað sermerkt við økinum utanum býin Cu Chi, skalt tú bókstaviliga grava djúpari. Undir rismarkunum er nevniliga eitt net av tunlum.

Jørðin her er reyð á liti og so mikið hørð, at væl ber til at grava tunlar í henni. Tunlarnir ganga heilt inn í miðbýin í Ho Chi Minh Býnum og vestur móti markinum til Cambodia. Bert í økinum utanum Cu Chi eru meira enn 250 kilometrar av tunlum. Í tunnilnetinum, sum í stóðum er í trimum hæddum, vóru undir Vietnamkrígunum rúm at búgva í, kókar, goymslur, vopnverksmiðjur, sjúkrahøli, og høli til hernaðarlig endamáli. Eisini vóru nógvar neyðtgongdir. Onkrar av hesum neyðtgongdum gingu út í áir undir vatnsskorpuni, og vóru sostatt ómøguligar hjá amerikamonnum at finna.

Fyrst franskmenn sidan amerikamenn

Seinast í fyrstiarunum vóru teir fyrstu tunlarnir í Cu Chi gjørdir. Hesir vóru nýttir í krígunum móti franska hjálandaveldinum, millum annað til samskipti millum landsbyir, ið vóru avbyrgdir av franska herinum. Tá Frælsisfylkingin (betri kend undir navninum Viet Cong), ið varð stovnað av kommunistunum í Suður Viet Nam og norðurvietnamesisku stjórnini, í byrjanini av sekstiarunum fór at

TUNLARNIR BASTU AMERIKUMONNUM

Skadastova í tunlunum

Frásøgn úr Viet Nam. Fjórði partur

Tunlarnir í Cu Chi vóru óbeinleiðis orsøkin til, at amerikanskar herdeildir komu til Viet Nam í 1965, og at tær npoyddust at fara heim aftur í 1973. Ongastaðni hevur amerikanski herurin fingið so harða móttøðu, sum hann fekk í Cu Chi undir Vietnamkrígunum

herjast ímóti suðurvietnamesiska herinum og seinni móti amerikamonnum, varð tunnilnetið umvælt og víðka. Eftir fáum árum fingur tunlarnir sera stóran týðning fyri Viet Cong, sum alla tíðina hevði valdið á meginpartinum av økinum utanum Cu Chi. Millum annað vóru øll álöp á Saigon og onnur hernaðarmál fyriskipaði í Cu Chi.

Tað, at Viet Cong herurin stóð so sterkur í Cu Chi økinum, og at suðurvietnamesiski herurin ikki sá út til at hava móguleika at fáa valdið í økinum, varð óbeinleiðis orsøkin til, at táverandi amerikanski forsetin Lyndon B. Johnson í 1965 sendi tær fyrstu rættligu herdeildirnar til Viet Nam.

Fyri betur at kunna halda eyga við Viet Cong herinum, bygdu amerikamenn eina stóra hernaðarstöð í Cu Chi økinum. Men teir vistu ikki at undir støðini vóru tunlar, ið kundu nýtast til álöp á støðina. Tað gingur nógvir mánaðir, áðrenn amerikansku hermennir uppdagaðu, hví skotið varð eftir teimum inni á teirra øki um náttina.

Hermenn, hundar og kemisk evni.

Amerikanski herurin royndi

við túsundtals hermonnum at finna tunlarnar, men utan úrslit. Í staðin byrjaðu teir at oyðileggja rismarkirnar, við at sproyta kemisk evni útyvir tær ella við at seta eld á. Á henda hátt væntaðu teir at kunna forða Viet

til at gera mun, fóru amerikamenn at senda hermenn niður í teir partar av tunnilnetinum, sum teir so smátt byrjaðu at kenna. Hesir hermenn komu ofta í skotbardaga niðri í tunlunum ella vóru fangaðir í

lunum ella á einum savni nærhendis tí partinum av tunnilnetinum, sum í dag er opin fyri almenninginum. Fellurnar vóru til dømis gjørdar soleiðis at eitt hol, sum var einar tveir metrar djúpt, varð grivið í tunlunum, og niðri í holinum vóru spískar jarn- ella bambusstengur settar, ið fangaðu tann, sum kom í felluna. Eisini vóru støð, har tunlarnir gjørdust trongari soleiðis at vietnamesarnir, ið eru smáir av vøkstri, sluppu ígjøgnum, meðan teir stóru amerikamennir ikki sluppu ígjøgnum.

Men tá nógvir hermenn doydu í tunlunum, sendu amerikamennir hundar niður í tunlarnar fyri at finna Viet Cong hermenn og at finna niðurgongdir til tunlarnar. Fyri at vill-leiða hundarnar byrjaðu Viet Cong hermennir at vaska sær við amerikanskari sápu og at klæða seg í amerikanskar hernaðarbúna. Hetta gjørdi at hundarnir ikki kendu mun á vini og figginda.

Fri veiða

Amerikanski herurin lýsti Cu Chi at vera eitt øki, har teirra hermenn so at siga utan loyvi kundu skjóta alt og øll. Tá bumbullogforini komu aftur til hernaðarfløg-vøllin, vóru tey biðin um at

Smágenta til arbeiðis í rismarkini

Cong herinum at fáa nóg nógva føði til at halda fram við bardaganum.

Tá hetta heldur ikki sá út

teimum nógva fellunum, ið vóru bygdar í tunlunum. Nakrar av fellunum kunnu í dag siggjast í sjálvum tun-

tveita bumburnar, ið ikki vóru nýttar, yvir Cu Chi. Seinast í sekstiarunum tveittu B-52 bumbullogfor eitt ótal av bumbum yvir Cu Chi. Bumburnar oyðilegdu tunlarnar, umframt alt oman á jørðini. Men tá var ov seint hjá amerikamonnum. USA var longu í ferð við at taka seg aftur úr Viet Nam. Tunlarnir høvdu sostatt útynt tað, teir skuldu.

Eftir kríggið

Ein amerikanskur herovasti hevur í samrøðu um Vietnamkríggið sagt, at einki øki í heiminum hevur undir nøkrum kríggi verið so illa bumbað og skotið sum Cu Chi.

Síðan kríggið varð liðugt í 1975, er fólkatalið í Cu Chi tvífaldað til tveighundrað túsund. Hetta hóast tað at tey kemisku evnini enn finnast í jørðini, og eru orsøkin til at avgrøðin er munandi verri enn aðrastaðni. Í dag er, sum áður nevnt, ein partur av tunnilnetinum opin fyri almenninginum. Hesir tunlar eru víðkaðir soleiðis at teir nú eru 120 sentimetrar høgir og 80 sentimetrar breidir.

Nógvar ferðafólk vitja tunlarnar, og royna harvið at ímynda sær hvussu tað var at halda til undir jørð í fleiri vikur, meðan kríggið leikaði á. Eisini kanst tú nýta høvið til at royna amerikanskar M-16 rifflur, ið amerikanski og suðurvietnamesiski herurin nýttu ella tær russisku AK-47 rifflurnar hjá norðurvietnamesiska herinum.

Í tí sambandinum fær ferðafólkavinnan væl av peningi í kassan, tí tað kostar ein USD fyri hvørt skotið. Við at skjóta eitt skot við hvørjari riflu, helt eg meg fáa ein lítla ábending um, hví kríggið endaði sum tað gjørdi. Eg rakti nevniliga bert málið við teirri russisku. Um tað var rifluni ella eygamálinum, ið galið var við, tosa vit minni um.